

Sygn. akt II CSKP 1262/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa P. B. i L. B.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 grudnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 30 grudnia 2019 r., sygn. akt I ACa 633/18,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowie P. B. i L. B. 27 września 2017 r. wnieśli o zasądzenie od Bank spółki akcyjnej w W. solidarnie na ich rzecz kwoty 96.503,53 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu, obejmującej spłacone w PLN

raty kredytu, który zaciągnęli 15 maja 2007 r. oraz kwoty pobrane jako opłaty warunkujące jego uruchomienie. Umowę kredytu uznali za nieważną stosownie do art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (aktualny tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2223) albo ze względu na abuzywność w rozumieniu art. 385¹ k.c. jej głównych postanowień. Wyjaśnili, że do 5 grudnia 2011 r. spłacali w PLN 96.503,53, zaś od 4 stycznia 2012 r. do 4 sierpnia 2017 r. w CHF 44 533,20. Podstawą żądania był art. 405 k.c.

Pozwany Bank spółka akcyjna w W. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 27 sierpnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo. Sąd ten ustalił, że 6 marca 2007 r. powodowie zwrócili się do pozwanego o udzielenie im kredytu mieszkaniowego w wysokości 260.000 zł w walucie CHF, na zakup mieszkania. Pracownik banku poinformował ich o ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, mogącym wpływać na wysokość raty. Przedstawił im także symulację wysokości rat w PLN i CHF. Powodowie, którym znane było również ryzyko związane z oprocentowaniem kredytu zmienną stopą procentową, zdecydowali się na zaciągnięcie kredytu w CHF.

Strony zawarły umowę kredytową 15 maja 2007 r., na okres do 4 lipca 2030 r. Kwota kredytu w wysokości 116.010 CHF wypłacona została powodom w PLN, w sześciu transzach, częściowo na rachunek dewelopera, a częściowo na rachunek powodów. Do przeliczenia kwoty kredytu na PLN pozwany zastosował kurs kupna CHF opublikowany w jego tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych, obowiązujący w dniu wypłaty transzy. Kredyt oprocentowany był zmienną stopą procentową, stanowiącą sumę 3-miesięcznej stawki LIBOR i stałej w całym okresie kredytowania marży banku w wysokości 0,8%. Do zmiany stopy oprocentowania dochodziło w pierwszym dniu okresu obowiązywania zmiennej stopy procentowej.

Spłata kredytu następowała przez obciążanie rachunku bankowego kredytobiorców kwotą w PLN, stanowiącą równowartość bieżącej raty w CHF, zadłużenia przeterminowanego i innych należności banku w CHF, obliczonych przy zastosowaniu kursu sprzedaży CHF opublikowanego w tabeli kursów dla kredytów

mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych, obowiązującej w banku na dwa dni robocze przed terminem spłaty każdej raty kredytu. Za zgodą banku powodowie mogli spłacać kredyt także w inny sposób, w tym w CHF lub innej walucie. Po wypłaceniu kredytu, powodowie mogli zażądać zamiany waluty kredytu udzielonego w CHF na walutę oferowaną w banku dla kredytów mieszkaniowych. Do przewalutowania mogło dojść dwukrotnie bez obciążenia powodów jego kosztami.

Powodowie oświadczyli, że są świadomi dodatkowego ryzyka, jakie ponoszą w związku z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (ryzyko kursowe) oraz tego, że w razie niekorzystnej zmiany kursu waluty kredytu, zwiększy się kwota w PLN stanowiąca równowartość raty w walucie kredytu.

Powodowie na bieżąco regulują raty kredytowe. Do grudnia 2011 r. następowało to przez obciążenie ich rachunku prowadzonego w PLN, a od stycznia 2012 r. spłacają kredyt bezpośrednio w CHF. Od 15 czerwca 2007 r. do 4 sierpnia 2017 r. spłacili w PLN kwotę 96.503,53 zł i w CHF kwotę 44 533,21. Pismem z 25 sierpnia 2017 r. powodowie wezwali pozwanego do zwrotu tych kwot w terminie 7 dni od doręczenia pisma w związku z nieważnością umowy, po ich przeliczeniu według średniego kursu NBP z dnia zapłaty, i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, liczonymi od pobrania poszczególnych rat do dnia zapłaty. Pozwany odmówił zwrotu spełnionych przez powodów świadczeń.

Sąd Okręgowy uznał umowę zawartą przez strony za odpowiadającą konstrukcji umowy kredytowej według art. 69 ust. 1 pr. bank. w brzmieniu z 15 maja 2007 r. Umowa ta określa kwotę i walutę kredytu (116.010 CHF), a także zasady i termin jego spłaty. Wyrażenie kwoty kredytu w CHF miało podstawę w art. 3 ust. 3 i art. 9 ust. 1 pkt 15 ustawy z 27 lipca 2002 r. - Prawo dewizowe (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 679). Dopuszczalne było zatem zawarcie przez strony umowy o kredyt, którego kwota została wyrażona w walucie obcej i podlegający spłacie w walucie obcej, przy czym na zasadzie swobody umów (art. 353¹ k.c.) strony mogły uzgodnić, że pozwany wypłaci ten kredyt w PLN. Było to uzasadnione celem kredytu, który miał sfinansować nabycie nieruchomości w Polsce. Nie ma podstaw do uznania umowy kredytu za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego.

Powodowie wypełnili wniosek kredytowy, zostali zapoznani z ryzykiem kursowym i ryzykiem zmiany stopy procentowej, co potwierdzili pisemnymi oświadczeniami, a zatem powinni wykonać umowę, którą zawarli.

Za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Sąd Okręgowy uznał postanowienia zawarte w § 2 ust. 2 zdanie 5 umowy kredytowej, zgodnie z którym jeżeli wypłata kredytu lub jego transzy następuje w PLN lub walucie innej niż waluta kredytu, bank stosuje kurs kupna CHF opublikowany w jego tabeli kursów, a także postanowienie zawarte § 6 ust. 1 tej umowy, zgodnie z którym spłata kredytu następuje przez obciążenie rachunku kredytobiorców prowadzonego w PLN przy zastosowaniu kursu sprzedaży CHF opublikowanego w tabeli kursowej banku oraz że spłata kredytu w walucie kredytu uzależniona jest od zgody banku. Konsument-kredytobiorca nie ma wpływu na sposób ustalania kursu CHF. Czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany CHF, tylko częściowo wpływają na jego sytuację. Kurs waluty obcej określony w tabeli kursowej banku zawiera bowiem także marżę kupna lub sprzedaży, która jest zależna wyłącznie od woli banku. Taka regulacja narusza dobre obyczaje, pozwala bowiem bankowi na dowolne określanie sytuacji prawnej i faktycznej kredytobiorcy. W umowie kredytu denominowanego, w związku z klauzulą zawartą w § 2 ust. 2 zdanie 5 umowy, kredytobiorcy w razie spadku kursu CHF po zawarciu umowy narażeni byli na otrzymanie niższej kwoty wyrażonej w PLN, niż kwota, jaką otrzymaliby po kursie kupna innym niż określony przez bank. Natomiast przy spłacie kredytu, wobec brzmienia klauzuli z § 6 ust. 1 umowy, narażeni byli znowu na ryzyko zapłaty w PLN równowartości raty wyrażonej w CHF wyższej niż ustalona po kursie sprzedaży CHF innym niż określony przez bank. Abuzywność klauzuli z § 6 ust. 1 umowy wynika z tego, że do zmiany waluty kredytu dochodzi na podstawie swobodnej decyzji banku. Praktyka banku dla tej oceny nie ma znaczenia.

Zdaniem Sądu Okręgowego, bezskuteczność omówionych klauzul nie powoduje nieważności umowy kredytu jako sprzecznej z jego naturą. Sąd Okręgowy przytoczył art. 358 § 1 i 2 k.c. i stwierdził, że przepis ten, z uwagi na jego wejście w życie już po zawarciu ocenianej w sprawie umowy (24 stycznia 2009 r.), nie mógł mieć zastosowania przy wypłacie kredytu i spłacie jego rat. Możliwe jest

jednak w stosunku umownym łączącym strony zastosowanie przez analogię obowiązującego w chwili zawarcia umowy art. 41 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (aktualny tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 282), i na jego podstawie przyjęcie, że w Polsce właściwym kursem do rozliczenia się stron jest średni kurs waluty ustalany przez NBP. Sąd Okręgowy uznał, że – z odwołaniem się do zwyczaju obowiązującego na rynku walutowym – wypłata w PLN kredytu wyrażonego w CHF mogła też nastąpić z zastosowaniem rynkowego kursu kupna CHF, zaś spłata w PLN raty wyrażonej w CHF z zastosowaniem rynkowego kursu sprzedaży CHF; ustalenie tych kursów jest możliwe przy powszechnej dostępności danych o kursach oferowanych na rynku.

Powództwo podlegało zatem oddaleniu wobec braku podstaw do uznania umowy kredytu z 15 maja 2007 r. za nieważną stosownie do art. 58 k.c. oraz wobec braku przełożenia abuzywności niektórych postanowień tej umowy na jej nieważność.

Wyrokiem z 30 grudnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego oraz ocenę prawną sprawy przedstawioną przez ten Sąd. Stwierdził, że Sąd Okręgowy nie miał obowiązku kategorycznego rozstrzygnięcia, jaki inny kurs niż kurs z tabeli kursów pozwanego powinien być stosowany do rozliczeń pomiędzy stronami, skoro powodowie nie uczynili tego przedmiotem sporu w niniejszej sprawie, formułując wyłącznie twierdzenia i roszczenia oparte na koncepcji, że skutkiem eliminacji postanowień umowy ma być jej nieważność.

Sąd Apelacyjny uznał, że po wyeliminowaniu niedozwolonych klauzul umowa kredytowa może dalej obowiązywać strony, gdyż nie doszło do usunięcia z niej tego rodzaju postanowień, które stanowiłyby *essentialia negotii*. Kryterium oceny, czy umowa po wyeliminowaniu z niej niedozwolonych postanowień może dalej obowiązywać jest to, czy „takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego”. Niezwiązanie powodów klauzulami przeliczeniowymi, a więc ich usunięcie z umowy ze skutkiem *ex tunc*, nie sprawia, że umowy nie można wykonywać. Skoro kwota kredytu została wyrażona we

frankach szwajcarskich, a pozwany wykonał swoje zobowiązanie oddania do dyspozycji powodów kwoty 116.010 CHF, to zobowiązaniem powodów jest zwrot tej kwoty wraz ze wskazanymi w umowie opłatami i oprocentowaniem.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, gdyby abuzywność klauzul umownych miała jednak przełożyć się na nieważność umowy, to powodowie nie mogliby domagać się zwrotu kwoty dochodzonej pozwem, gdyż świadczenie jakie uzyskali od pozwanego przewyższa to, które na jego rzecz spełnili.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego z 30 grudnia 2019 r. powodowie zarzucili, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem prawa materialnego, tj. art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank. w związku z art. 385¹ k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz w związku z art. 58 § 1 i 2 k.c. oraz art. 387 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że abuzywność niektórych postanowień umownych nie prowadzi do nieważności umowy kredytu, w której kwota kredytu wyrażona jest w walucie obcej, cel kredytu określony jest w złotych, kredytobiorca zobowiązany jest do dokonywania spłat w złotych, podczas gdy kredyt w walucie obcej nie służy realizacji celu, który mógł zostać osiągnięty jedynie przez zapewnienie finansowania w złotych, nie jest możliwe wykonanie zobowiązania kredytobiorcy do spłaty kredytu, gdyż jest on zobowiązany do dokonywania spłat wyłącznie w złotych, nie jest możliwe określenie i zweryfikowanie prawidłowości obliczenia wysokości świadczeń spełnionych przez strony w złotych w związku z wykonywaniem umowy.

Powodowie wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego przez uwzględnienie powództwa w całości.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Umowa kredytu denominowanego w CHF nie jest umową kredytu walutowego, lecz – obok umowy kredytu indeksowanego do CHF – pewnym rodzajem umowy kredytowej w walucie krajowej, w której waluta obca pełni wyłącznie funkcję waloryzacyjną, zabezpieczając interesy kredytodawcy, w które może godzić spadek wartości waluty krajowej w długiej perspektywie związania

umową. Takie umowne wykorzystanie funkcji waluty obcej, uważanej przez profesjonalistów za pewną i stabilną, pozwala kredytobiorcy na pozyskanie kredytu po niższych kosztach niż właściwe dla kredytów w walucie krajowej (wyroki Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., CSKP 405/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i powołane tam orzecznictwo). Różnice między kredytami denominowanymi i indeksowanymi do waluty obcej a kredytami walutowymi mają znaczenie szczególnie wtedy, gdy przychodzi odpowiedzieć na pytanie, czy umowa pozbawiona niektórych postanowień z uwagi na ich abuzywność może nadal wiązać strony.

W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu, do którego odwołuje się ustawodawca w art. 385¹ § 1 k.c., jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). W celu ustalenia, czy klauzula umowna rażąco narusza interesy konsumenta, należy wziąć przede wszystkim pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które – w braku odmiennej umowy – wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 lutego 2006 r., I CK 297/05; z 29 sierpnia 2013 r., I CSK 660/12; z 30 września 2015 r., I CSK 800/14, OSNC 2016, nr 9, poz. 105; z 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14; z 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC-ZD 2017, nr A, poz. 9).

Sądy obu instancji trafnie uznały przytoczone postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki

przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, za niedozwolone postanowienia umowne. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta przez przytoczone klauzule polega na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie uregulowanie umowne jest niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda banku w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów. Postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron umowy (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18). Trafnie także Sądy *meriti* za abuzywne uznały postanowienia umowy uzależniające zmianę waluty kredytu od swobodnej decyzji banku.

Postanowieniami dotyczącymi głównego przedmiotu umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 są te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (por. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r. w sprawie C-143/13, Matei, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r. w sprawie C-96/14, Van Hove, pkt 33; z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andrić i in., pkt 35). Taki charakter mają też klauzule ryzyka walutowego, z których wynika obciążenie kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i w konsekwencji zwiększenia kosztu kredytu (por. wyroki

TSUE: z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; z 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Dziubak, pkt 44)". Także w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje obecnie pogląd odmienny od wyrażonego przez Sądy *meriti* w niniejszej sprawie, a mianowicie, że zastrzeżone w umowie kredytów złotych indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w tej walucie klauzule kształtujące mechanizm indeksacji lub denominacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie 2 k.c. oraz art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 (zob. wyroki: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21).

Postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają kontroli pod kątem ich abuzywności jedynie wtedy, gdy zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zdanie 2 k.c.). Wyłączenie spod kontroli nie obejmuje zatem postanowień nietransparentnych, gdyż w ich przypadku konsument nie ma możliwości łatwej oceny rozmiarów swojego świadczenia i jego relacji do rozmiarów świadczenia drugiej strony. Wymaganie wyrażenia postanowienia umowy prostym i zrozumiałym językiem oznacza nie tylko, że postanowienie ma być zrozumiałe dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, że umowa ma przedstawiać w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się postanowienie, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok TSUE z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 75; podobnie wyrok TSUE z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andriuc i in., pkt 45). Klauzula waloryzacyjna zawarta w analizowanej umowie tych kryteriów nie spełniała, ponieważ nie została jednoznacznie sformułowana, skoro na jej podstawie bank mógł swobodnie ustalić wysokość oddanej do dyspozycji powodów kwoty kredytu w PLN, a powodowie nie

byli w stanie oszacować kwoty, którą mieli obowiązek świadczyć, skoro zasady przewalutowania określał jednostronnie bank (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11, OSNC-ZD 2013, nr A, poz. 4; z 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12; z 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13, OSNC-ZD 2015, nr D, poz. 53).

Sądy *meriti* dostrzegły, że rozważane postanowienia umowne wiązały się z niekorzystnym oddziaływaniem na sytuację powodów nie tylko na skutek nieczytelnego dla nich mechanizmu przeliczania PLN na CHF i odwrotnie, ale także w związku z tym, że wprowadzały powiązanie wysokości udzielonego kredytu i wysokości spłat z kursem złotówki wobec CHF (klauzula ryzyka kursowego). Oceny znaczenia tych postanowień umownych w świetle art. 385¹ § 1 zdanie 2 k.c. w zasadzie jednak nie przeprowadziły, ograniczając się do poprzestania na ustaleniu, że powodowie podpisali oświadczenie o świadomości takiego ryzyka.

Według ukształtowanej linii orzeczniczej, kredytobiorca musi być jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu denominowanego w walucie obcej, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku spadku wartości waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony. Bank powinien mu zatem przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (wyrok TSUE z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 75, podobnie wyrok z 20 września 2017 r., Andricu i in., C-186/16, pkt 50). Wynikające z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 wymaganie wyrażenia warunków umowy prostym i zrozumiałym językiem, zobowiązuje banki do dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Warunek dotyczący ryzyka walutowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był denominowany (indeksowany), ale również oszacować ekonomiczne konsekwencje takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych

(wyrok TSUE z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 78). Jeżeli zatem konsument nie został należycie poinformowany o ryzyku kursowym, czyli o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, tak aby mógł oszacować ekonomiczne konsekwencje takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych w razie wahań kursu, to oznacza to, że w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 warunki umowy nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem. Umożliwia to kontrolę abuzywności takiego warunku nawet w przypadku uznania go za określający główne świadczenia stron, skoro nie został sformułowany w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.).

Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca *ex lege* sankcja nieskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87, oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

Uznanie, że postanowienia odnoszące się do przeliczania kwoty kredytu na złotówki oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, oznacza, że zgodnie z art. 385¹ § 1 zdanie 1 k.c., nie wiążą one powodów. Sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (wyroku TSUE z 21 grudnia 2016 r. C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo). Niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte nieskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Stosownie do art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Przepis ten

wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c. Nie ulega jednak wątpliwości, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy.

Skoro klauzule umowne, których elementem jest ryzyko kursowe, określają główne świadczenia stron, to ich wyeliminowanie z łączącej strony umowy uniemożliwia określenie wysokości zobowiązania zarówno banku (kwoty udzielonego kredytu), jak i powodów (rozmiaru zadłużenia i wysokości poszczególnych rat). W konsekwencji umowa w pozostałym zakresie nie jest możliwa do utrzymania i wykonywania.

Świadczenie spełnione na podstawie niedozwolonego postanowienia umowy musi być postrzegane jako świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.